

de r⁹ Koeënwoof¹¹

een uitgave van de HEEMKRING VOEREN en omstreken

nummer 16
(1998/1)

HEEMKRING VOEREN EN OMSTREKEN

Contactadres: bij de secretaris

Bankrekeningen: -

- België: KBC (CERA) Voeren nr. 735-352 03 40 -04, tnv. Heemkring Voeren e.O.

- Nederland. ABN-Amro Eijsden Bankgiro 105 00 85, rek. nr. 61 33 05 442, tnv. Nijssen

DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter: Fred de Warrimont, De Plank 8 , B-3790 Voeren. tel. (04) 381 14 00;

Secretaris: Fridy Maurer-Bellink, Schoppem 318, B-3798 's-Gravenvoeren tel. (04) 381 03 75;

Penningmeester: Jaak Nijssen, Veurzerveld 28 A, B-3790 St. Martensvoeren. tel. (04) 381 03 11;

e-mail:Jaak.Nijssen@ping.be - URL:<http://www.ping.be/~ping4929./index.html>

D'R KOEËNWÒÛF

Redactiecomité: voorzitter, secretaris, penningmeester, Bep Mergelsberg, Theo Broers. Belangstellenden voor dit comité zijn nog steeds welkom. Redacteur en verantwoordelijk uitgever van d'r Koeënwòûf: Jaak Nijssen. Correspondentie over het blad richten aan het contactadres.

Ons bestuur maakt zich sterk, d'r Koeënwòûf twee maal per jaar te laten verschijnen.

Lidmaatschap (tevens abonnement) door storting op rekeningen als boven, van: BEF 350,- of NLG 20,- per jaar, "lidmaatschap". Een donatie is uiteraard van harte welkom! In 1998 ontvingen we reeds 2200 BEF aan donaties. Dank.

Zijn nog te verkrijgen,

à BEF 200,- of NLG 11,50: de nrs 2, 3, 6, 7, 8, 9, 12, 13

à BEF 400,- of NLG 23,-: de nrs. 11, 14-15 (register)

Excl. verzendingskosten.

D'r Koeënwòûf komt mede tot stand door subsidiëring vanwege de Kultuurraad Voeren en de Vlaamse regering

Kopij

Auteurs staan de rechten op hun bijdragen af aan de uitgever.

De uitgever staat het recht op overname zonder voorafgaande formaliteiten af mits bronvermelding; bij overname gaat de aansprakelijkheid over op de overnemers.

De spelling van de auteurs wordt gevolgd. We dringen aan op gebruik van de officiële Nederlandse spelling en de Limburgse Veldeke-spelling.

Adressen van de auteurs

Martin Cailliau
Boomstraat 105 B
B-3798 's-Gravenvoeren
tel. (04) 381 03 19

Jef Collings
Einde 21 A
B-3790 Sint-Martensvoeren
tel. (04) 381 04 46

Luu Lieben
Schoppem 340 A
B-3798 's-Gravenvoeren
tel. (04) 381 14 07

Bep Mergelsberg
Kwinten z/n
B-3790 Sint-Martensvoeren
tel. (04) 381 08 69

Mieke Nyssen
Dorpsstraat 34
B-3792 Sint-Pietersvoeren
tel. (04) 381 20 55

Henri-Christian Straet
Pastorie, Dorp 26
B-3792 Sint-Pietersvoeren
tel. (04) 381 01 79

Jaak Nijssen, Fred de Warrimont: zie hoger, Elza Vandenabeele: zie Nijssen

D'r Koeënwoòf nummer 16 (1998/1)

INHOUD

Nos sites archéologiques et Distrigaz (H.-C. Straet) 2

Archeologie: Mijn genen? (Jaak Nijssen) 3

't Algemeen gesjraeëve Limburgs (AGL) (Bep Mergelsberg) 4

Molendag - 28 juni 1998 (Elza Vandenabeele) 5

Bezoek aan de Algemene Begraafplaats aan de Tongerseweg te Maastricht op zaterdag 13 december 1997 (Luu Lieben) 6

collega Grueles - klooster Zinnich (Red.) 7

De ontmoetingsdag van Limburgse Geschied- en Heemkundige kringen met als thema "De Eerste Wereldoorlog in Limburg" te Halen op zaterdag 8 november 1997 (Fred de Warrimont) 8

Elektrische grensversperring (JN) 9

De elektrische draad week af van de grens (Bep Mergelsberg) 10

60 jaar geleden - Administratieve organisatie in Voeren (Martin Cailliau) 11

Moelingen tot 1800: heren en tiendeheren (Jaak Nijssen) 14

Boek: Interview met Terra Fox (Mieke Nyssen) 18

Sint Martensvoeren, de schutterij 1938 (Jef Collings en Jaak Nijssen) 20

Voerense Bibliografie (Elza Vandenabeele) 26

GEZÄÖMERS

Terug naar de bron 13

's-Gravenvoeren 1400 13

kamere 13

participia zonder "ge-" 13

jaarvergadering 22

Limburgs 22

kaoënwoòf (hamster) gezie? 22

noodweer 22

offergaank 23

jong luuj 23

tunnel en bronnen in Veurs 23

putse (putten) 23

Maas 23

des (dassen) 23

bibliotheek 23

hane 24

hane-beer 24

zjevvesjlaoper (zevenslaper) 24

hanekappe 24

ongelukskruisje 24

vogelschot 25

VRAOGE

woudmeester-pastilles 24

waterlopen 24

REAKSIES

Het Papegaaitje (Jos Buysen) 24

Nos sites archéologiques et Distrigaz

La société "Distrigaz" entreprend actuellement la pose d'une canalisation qui traversera une partie de la commune des Fourons.

Une section des travaux située sur le plateau au nord de la route Visé - Henri-Chapelle intéresse un secteur particulièrement riche en témoins de la préhistoire. Il s'agit surtout d'ateliers de taille de silex. Ce qui s'explique par la présence dans le sous-sol d'importantes masses de silex qui fournissaient, ainsi sur place, la matière première aux préhistoriques.

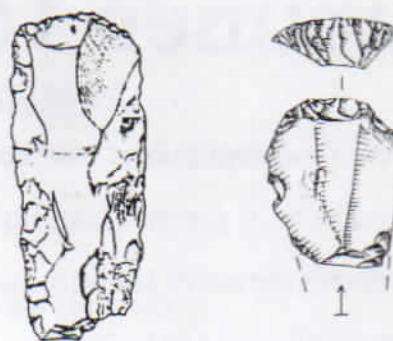
Les principaux ateliers étudiés à ce jour sont: le Bois-Rouge, le Bois Communal, le Bois des Sapins, Rullen-Haut et Rullen-Bas. Ces stations sont implantées pratiquement entre Hagelstein et les Trois-Cheminées. On ne connaît pas l'habitat de ces tailleurs de silex. Seuls des éléments comme la présence de céramiques démontrent qu'il ont séjourné un temps plus au moins long dans les ateliers. Toujours dans ce secteur, il faut y ajouter de nombreuses découvertes isolées et des ateliers d'importance plus restreinte.

Les différents sites pourraient dater d'environ 2000 ans avant notre ère.

Dans l'ensemble des Fourons, d'autres découvertes ont été réalisées, tant préhistoriques que gallo-romaines, à titre d'exemple la villa du Steenbosch.

Les travaux entrepris par "Distrigaz" peuvent être d'un grand intérêt sur le plan des trouvailles archéologiques possibles et méritent une attention toute particulière.

9-2-1998
H.-C. Straet

Ebauche de hache et grattoir; échelle 1/2

(Bois Communal). La flèche: signe conventionnel sur le plan typologique, indique le sens de débitage d'un éclat. Straet et Buntgens. *archaeologica Belgica*, 213, p 36 et 253, p23.

Fouille au Bois communal (Fouron St. Pierre)

Les inscriptions: - B(ois) C(ommunal) F(ouron) 1981. - Les plaquettes III et IV indiquent des niveaux de décapage (en principe 10 cm). - 112 et 113 sont les numéros d'identification des carrés à fouiller (1 carré = 1 m²) - Les objets ont été dégagés à la truelle.

Selon une dia de l'auteur

bij het artikel van H.-C. Straet:

Een deel van de nieuwe gasleiding van Distrigaz is bijzonder interessant voor dat deel van de archeologie van Voeren, dat de silex-ateliers bij Rulen betreft. De graafwerken van Distrigaz kunnen van groot belang zijn voor de Voerense archeologie en

worden best met aandacht gevolgd.

Voor de ouderdom van de vondsten in dit gebied denkt men aan 2000 jaar voor onze tijdrekening. Men weet niet waar de steenhouwers van dit gebied woonden, maar keramiek-resten wijzen erop, dat ze hier enige tijd verbleven.

Archeologie: Mijn genen?

We zijn weer eens naar de vroege bewoners van onze contreien gaan kijken. - Op zaterdag 18 april 1998 namelijk (9 tot 13 u) zijn we met z'n achten (PiendW, FdW, FM, BM, Mieke Nyssen, JN, EV) naar archeologie gaan kijken .

Henri Christian Straet en Jean-Pierre de Warrimont gaven ons 'n inleiding betreffende de betekenis van de neolitische site van Rulen (zie ook artikel van eerstgenoemde in dit nummer).

Daar werden silex-werktuigen geproduceerd van 6000 tot 2000 jaar vòòr heden. Sporen van bewoning werden er niet gevonden, wél enige resten van oud aardewerk. Dit laatste heeft platte bodems,

waardoor het als jonger te dateren is dan de Bandkeramiekers. De gedachten gaan er tegenwoordig naar uit, dat de vuursteenbewerking van Rulen niet door een plaatselijke bevolkingsgroep werd uitgeoefend, maar dat over de hoger vermelde periode van 4000 jaar mensen uit de verdere omgeving naar hier kwamen, als ze nieuwe werktuigen nodig hadden, omdat ze door overlevering wisten dat er goed materiaal te vinden was. Men stelt zich ook voor, dat niet iedereen toegang had tot de silex-velden, maar dat er ongeschreven reglementen in acht werden genomen. Die werk-toeristen kampeerden hier dan, bij voorbeeld een paar weken.

Rechts: Beekberg, zicht naar het O. Ter hoogte van het hoofd van de gids: de geologische laag "Terras van 's-Gravenvoeren". Daaronder: mergel, en, aan de voeten van de gids: Vaalser klei.

Hieronder: Rulen, ter hoogte van km 22,8 van de gaspijp, die geheel links op de foto te zien is. Verder, vlnr.: JPdW, FM, PdW, EV, TB, MN, BM. Foto's Nijssen 988KLM

Alleszins: als het niet zeker is dat er op Rulen toen mensen woonden, valt vanzelf de vraag weg, of er van dan af permanente bewoning in "Voeren" is geweest en of wij van die bewoners zouden afstammen. Geen houvast dus voor mijn genen.

We zijn daarna gaan kijken naar de ontsluiting van Distrigaz tussen Rulen en Magis. Het archeologisch interessante deel daarvan ligt tussen km 22,800 en 22,900 van die onderneming, volgens de ter plekke staande paaltjes - bij de veldweg van de Peerds naar de Rijksweg (5,826° Oost, 50,720° Noord).

Dan nog naar de sectie tussen de Dalhemerweg en de Bernerweg. Vlak bij

de Dalhemerweg (5°759 O, 50°749 N) toonde J.P. de Warrimont ons waar 'n dertigtal midden-paleolithische artefakten (minstens 50.000 jaar oud), en waar enkele Romeinse losse bouwelementen werden gevonden.

's Daags daarna trokken drie man van ons met de AVL (Archeologische Vereniging (Ned.-) Limburg) naar de Neandertalers bij Düsseldorf (begeleidende tekst van de hand van J.P. de Warrimont in de leesmap).

Ondertussen publiceerde Emiel Lemmens een voorbeeldig gedocumenteerd artikel over de gaspijp in Voeren Aktueel (zie Voerense bibliografie).

Jaak Nijssen

't Algemeen gesjraeëve Limburgs (AGL)

Nao de 1e 'algemene ledenvergadering' van d'r Hèèmkreeng Voere en umsjtraeëke, op 20 april van dit jaor, vertélde d'r Wim Kuipers aoëver 't AGL. Gewoeën, 'ne naam vääor 'n taal die toch al gesjraeëve en - wie v'r wete - nog vääol langer gekald werdt. 't Is neet zieng bedoeling um al die variaties in 't Limburgs a g'n ziej te zitte en oet dat conglomeraat e AGL te destileren. Laot alles wie 't is en vääoral sjrief in die taal, in die ège plat. Schrief. Dat waor 't enige wat 'ch hoeërt en hure woolt.

't Waoërt vääol mieë gezach en gekalt. Zoevääol raejes es luuj die mienge dat 't Plat van os, die oonbewuste klankepap, noe 'ns te zens an de oppervlakte gehaold mot waeëre.

Alles is och politiek - deenk an de Euregiogedachte en -praktijk - mae lang neet politiek alling. Ôrme haos, dae dat meingt!

Es me in 't Limburgs sjrief dan deenkt me in 't ège Plat. Probeer die Limburgse tekst dan 'ns te vertale in het Nederlands. Da

waers-te gewaar dat-s-te neet vertaals mae das-te de betekenis oet die ège Nederlands taalregister schriefs. 't Sjrieve in het AGL bringt e voller bewust-zieë van dien ège twieëtalighèèd.

Limburgers, die 't Plat nog kinne, kinne betekenis in twee versjillende taalregisters uitdrukke. Vääol Limburgers wete dat neet. Kinne de ervaring van dizze ège innerlijke riekdom neet gaans.

'ch Vin 't oonderhaand 'ne misdaad taeëge de miensjhèèd: luuj 'n betekenis-oetdrukkingsmäögeliikhèèd, die ze in potentie waal haant, oonthaowe op 't bewuste niveau. Es sjrieve in 't plat 'ne politieke act is dan zal 't gevolg daovan, 't opgaoë van e sjtuk waelt van dich-èges dat mesjie och zieë.

Wits-te, 'ch sjrief in 't plat vääor de sjpas. 'ch Amuzeer m'ch daomit en doon dat gaer. 'ch Bin zoe vrie en gef èges interpretatie an mie laeëve en handele. Honni soit qui mal y pense!

Bep Mergelsberg.

Molendag - 28 juni 1998

Eindelijk kon Voeren weer meedoen, was er weer een molen te bezoeken.

Rudi Janssen restaureerde zijn molengebouw en vervaardigde eigenhandig een nieuw rad. Het oude was nl ver doorgeroest en de as was gebroken. Naam van de eigenaar en jaartal zijn op het nieuwe rad vermeld en op molendag werd het dan in gang gesteld!

Het had weinig gescheeld of de overstromingen van 6 juni hadden het verhinderd! Niet alleen water

geeft overlast, ook het meegevoerde materiaal zorgt voor moeilijkheden. Een dik pak leem werd in het kort ervoor uitgeschepte molenkanaal achtergelaten zodat het "onderwater" (het water dat het rad gepasseerd is) moeilijk weg kon. In de eerstvolgende jaren wordt de molenmechaniek gerestaureerd en dan zal de molen weer kunnen malen!

Zelfs als het molenkanaal dan schoon is zullen er misschien andere problemen opduiken. Debiet heeft de Voer voldoende, het probleem blijft sowieso het onderwater. Tussen de huizen wordt de Voer in zijn loop belemmerd.

Het nieuwe rad ligt daar heel duidelijk te pronken, voor omwonenden en bezoekers. Jammer dat daarvoor de interessante maar verouderde zaagslee moest wijken. Die heeft gelukkig in Herderen een veilig onderdak gevonden.

Speciaal aan deze molendag was dat de (Belg.-) Limburgse molenverenigingen elkaar gevonden hebben zodat in heel de provincie op dezelfde dag de molens draaiden.

Elza Vandenabeele

Boven: 's-Gravenvoeren, Hoogstraat nr. 257, watermolen Janssen. Molenhuis. Kraan dienende voor plaatsing nieuw molenwiel (onder kopgevel; het wiel is hier niet zichtbaar; hangt wel aan de strop van de kraan).

Rechts: Kraan met molenwiel in kabelstrop. Rudi Janssen in overall, pleegt overleg met de (niet-zichtbare) kraanmachinist.

Naar kleurenfoto's van Luu Lieben.

Bezoek aan de Algemene Begraafplaats aan de Tongerseweg te Maastricht op zaterdag 13 december 1997

Via persberichten werd ondergetekende er op geattendeerd dat er door leden van de Stichting Tongerse Hoof rondleidingen werden gehouden op deze begraafplaats.

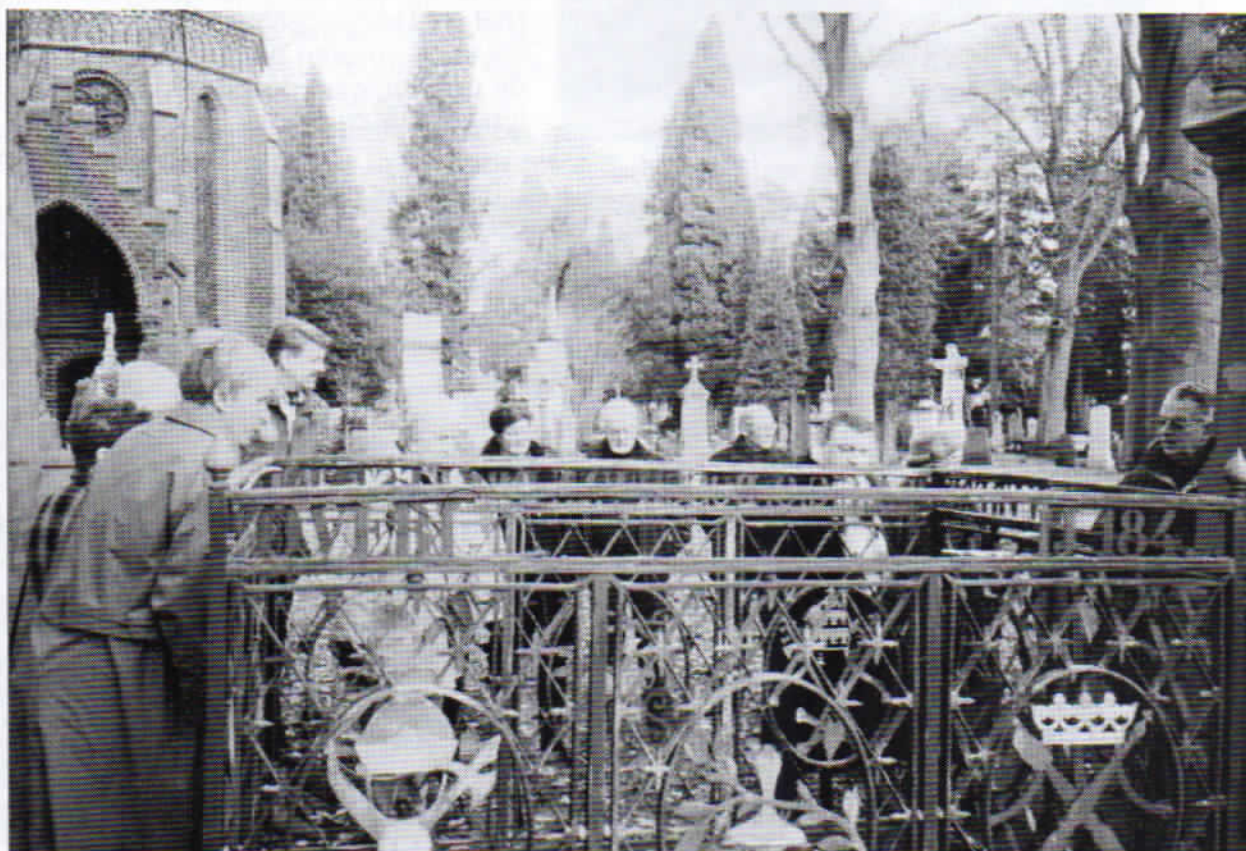
In overleg werd door onze secretaris contact opgenomen met de Heer Hub. Noten die gaarne bereid bleek om deze rondleiding te verzorgen.

Om 14.00 uur zijn we met 'n 15-tal belangstellenden, t.w. 7 leden en 8 niet-leden, door Hub Noten welkom geheten in het kantoor direct links van de Hoofdingang. Op vlotte wijze gaf deze bekende journalist en schrijver van meerdere musicals en ludieke volkse toneeluitvoeringen in het Maastrichtse dialect uitleg over het ontstaan en uitbreiding van deze Algemene begraafplaats. Daarna

is er over het oudste - en beschermde - monumentale kerkhof-gedeelte 'n rondleiding geweest waarbij vóór en rondom meerdere monumentale grafmonumenten werd stilgestaan. De gids vertelde dan enerzijds devoot en soms ook op ludieke wijze over de aldaar begravenen en het aldaar geplaatste monument, zoals grafsteen, omheining in siersmeedwerk e.a.

Ook werd stilgestaan bij de mooie grafkapel alsmede bij de prachtige monumentale bomen en de parkachtige aanleg: een waar ereveld voor overledenen en levenden.

Rond 16.00 uur werd de rondleiding beëindigd na afscheid te hebben genomen van onze bijzonder getalenteerde gids; dit

uiteraard onder overdracht van dankzegging en een kleine attentie via onze secretaris. Zowel onze aanwezige leden als de overige deelnemers waren allen echt voldaan over deze wel heel bijzondere rondleiding. Een "aanrader" voor eenieder om dit mooie kerkhof i.c. deze mooie Algemene Begraafplaats eens te bezoeken en bij interesse in meer diepgang zich te laten rondleiden door een terzake bekend staande gids. Voor nadere info: VVV, Dinghuis, Grote Staat, Maastricht.

Moge het verslagje over onze rondleiding U prikkelen om dit schitterende, devote, parkachtige Monument niet eens doch meerdere malen te bezoeken om daarmee eer te brengen aan de aldaar begraven overledenen en zeker ook aan hen die dit bijzondere Monument in stand hielden en houden.

Luu Lieben

Bij ons bezoek :

Hiernaast: Grafmonument in smeedijzer. Volgens dhr. Hub. Noten kost de restauratie hiervan ca. Hfl. 50.000,-. Het geld zal vrijgemaakt worden om het te kunnen restaureren. Situering: langs zij Hoofdweg, vanaf de Hoofdtoegangspoort nabij de GRAFKAPEL. Van links naar rechts: Pien de Warrimont-van Roosmalen; Tiny Dodemont; Hans Maurer; Mevr. Bellink; Fridy Maurer-Bellink; Jef Eymael; ?; Hub Noten; ?; ?.

Rechts: Hub. Noten bij grafzuil op oudste gedeelte van de algemene Begraafplaats a/d Tongerseweg te Maastricht.

Naar kleurenfoto's van Luu Lieben.

collega *grueles*

Een uitgave van de stichting Grueles. Wedden dat ze in Groeselt zelf niet weten hoe dat uit te spreken: ze hebben ook maar geschreven teksten (en hun titelvignet) uit de archieven.

Grueles verschijnt om de drie maand, 160 à 200 pagina's A5 per jaar, rijkelijk geïllustreerd. NLG 22,50 op Rabobank Gronsveld rek. nr. 11 75 15 000 of Postbank 26 35 375 "Grueles". Ligt derhalve zowat in onze prijsklasse.

Heeft vaste rubrieken: "Archeologie", "Dialect", "Dorp en Milieu", "Foto's" - met definiëring (buiten het overvloedige fotomateriaal bij de overige rubrieken), "Historie", "Kén d'r hön nog" (recente genealogie/biografie van mede-inwoners), "Natuur", "Streekmuseum" (met vragen om hulp bij de definiëring van voorwerpen), "Toponymen", "Van aal en nog get".

Aan tekentalent ontbreekt het in Groeselt zeker niet. "Pallieter", "HUV.", "INA", en een niet signerende komen we regelmatig tegen. Iedereen in Gronsveld zal wel weten wie dat is.

Het tijdschrift schijnt geen voetnoten te accepteren, wat de leesbaarheid bevordert, maar het gebruik van de gegeven informatie bemoeilijkt.

Grueles kent een goede belangstelling in eigen dorp. Het is een blad voor een dorp, niet voor de gemeente. Gronsveld is in 1981 een deel van de gemeente Eijsden geworden.

klooster Zinnich

Aan Piet van Caldenborg, 1990-1991, danken we een opmerkelijke studie over de Wijngaardhof, een verzameling van 11 percelen landbouwgrond in Gronsveld, samen 23 boender, die in 1363 bezit was van klooster Zinnich. Een gebouw behoorde er daar toen niet (meer) bij. Grueles 10/2/119vv, 10/4/216vv, 11/1/40vv).

(Red.)

De ontmoetingsdag van Limburgse Geschied- en Heemkundige kringen met als thema "De Eerste Wereldoorlog in Limburg" te Halen op zaterdag 8 november 1997

Met 3 personen, te weten Theo Broers, Hans Maurer en ondergetekende namen we deel aan deze studiedag.

's Morgens werden we verwelkomd door de heer Anton Moors, voorzitter van de plaatselijke Heemkring.

Dan gaf Prof. Dr. Luc De Vos een lezing met als titel "De Eerste Wereldoorlog: een overzicht".

Hij begon met te vermelden dat men pas in 1939 W.O. I zo ging noemen, toen W.O. II uitbrak.

Enkele oorzaken van het uitbreken van W.O. I vermeldde hij:

1. De wijziging van het machtsevenwicht in Europa door het sterke geïndustrialiseerde Duitsland, waardoor Frankrijk en Groot-Brittannië zich bedreigd voelden.
2. De twistappel tussen Frankrijk en Duitsland: Elzas-Lotharingen, dat Frankrijk in 1879 moest afstaan na de Frans-Duitse oorlog.
3. Bosnië-Herzegovina

Nationalisme en imperialisme leidden tot incidenten en een ongelofelijke bewapeningswedloop.

De druppel die de emmer deed overlopen was de moord op de Oostenrijkse kroonprins en zijn ega te Sarajevo door de Servische student Princip, die nadien in Theresienstadt in Tsjechië gevangen zat. Enkele jaren geleden heb ik zijn cel gezien.

Oostenrijk greep in, Duitsland was zijn bondgenoot. Deze oorlog zou zeer wreed worden, ook voor de burger.

Op 22 april 1915 vond bij Ieper de eerste gasaanval plaats; in 1916 verscheen de eerste tank.

De soldaten leefden maanden in loopgraven. Ongedierte hield hen gezelschap. Zo 'n 10 miljoen soldaten en 29 miljoen burgers kwamen om. Een gevreesde ziekte die veel slachtoffers maakte was de Spaanse griep.

Deze oorlog was eigenlijk een Europese oorlog met steun van overzeese gebiedsdelen van grootmachten.

Bijna haalden begin 1918 de Duitsers de overwinning. Doordat de Amerikanen echter troepen inzetten, haalden de geallieerden de overwinning.

Op 11-11-1918 werd de wapenstilstand gesloten, niet de vrede getekend.

De bondgenoten van Duitsland-Oostenrijk-Hongarije, Bulgarije en Turkije hadden er al eerder de brui aan gegeven. Europa was geruïneerd; staten en dynastieën verdwenen. Drie keizers, de Duitse, de Oostenrijkse en de Russische werden verjaagd.

Men richtte als scheidsrechter de Volkenbond op. De opvolger vanaf 1948 zijn de Verenigde Naties. Het is zoals u weet nog altijd kwakkelen met de V.N. als scheidsrechter.

Vervolgens hield prof. Dr. Alex Vanneste een lezing getiteld: "Een wereldoorlog teistert Limburg en de Limburgers".

Hij ging in op de gevechten die gepaard gingen met de bezetting van de provincie Limburg, de rol van de z.g. vrijeschutters, de slag bij Halen, de weerstand bij de Achelse kluis en de massale stroom van vluchtelingen naar Nederland.

Jammer genoeg werd tot ongenoegen van een onzer niets vermeld van de gevechten en brandstichtingen in Visé, Berneau, Warsage, Bombaye en Moelingen.

Door de bezetter werden hatelijke maatregelen uitgevaardigd: de meldingsplicht, de verplichte tewerkstelling in Duitsland enz.

Er was verzet.

Er waren door de bevolking georganiseerde bedelingen van voedsel en kleren. De geestelijkheid speelde hierin een grote rol.

Smokkel uit Nederland werd een sport.

Vanaf 1915 werd de grens tussen Nederland en België door een onder stroom staande draadversperring afgesloten om spionage, de vluchtelingenstroom, het oversteken van de grens door oorlogsvrijwilligers en de smokkel tegen te gaan.

Aan het einde van de oorlog waren er overal bevrijdingsfeesten en volksstoeten.

Daarna was het tijd voor rouw.

's Middags vond een panelgesprek plaats, waarbij enkele Limburgse heemkringen vertelden over hun opsporingswerk over W.O. I.

Met name interessant was, welke bronnen zij daarbij aanboorden.

Tijdens het afsluitend deel werd de bronnenuitgave "De verslagen over de Eerste Wereldoorlog in Limburg" voorgesteld door de heer Sylvain Sleyden, gedeputeerde voor cultuur in de provincie Limburg. Deze uitgave werd door enkelen onzer aangeschaft. Ze gaat over de weerslag van de oorlog op de burgers.

Drie soorten bronnen werden aangeboord.

1. De verslagen door de pastoors over de toestand van hun parochies (1919). N.B.

Jammer genoeg stuurden de pastoors van St.-Martens-Voeren, Teuven en Remersdaal geen verslagen in.

2. De verslagen door de kloosteroversten over de toestand van hun klooster (1919); met het verslag van het klooster van 's-Gravenvoeren.

3. De beschrijving van de kerkklokken door de pastoors (1917). Over de toestand van de klokken in de 6 parochies van de voormalige 6 gemeenten van de huidige gemeente Voeren wordt niets vermeld. Was daar niets mee aan de hand? In die tijd ressorteerden onze parochies nog onder de bisschop van Luik.

Resumerend: het was voor ons een interessante en leerrijke dag

Fred de Warrimont

Elektrische grensversperring

Prof. Alex Vanneste, UFSIA. Antwerpen, werkt aan een boek over de "draad" uit W.O. I. De pers berichtte daar vrij uitvoerig over, o.a. De Standaard, ANC-Handelblad, Noordhollands Dagblad, Die Zeit. Dat lokte nogal wat lezersbrieven uit: Vanneste is zeker niet de eerste die hierover publiceert.

Wel komt hem de verdienste toe de draad in zijn heel verloop te behandelen (zo hopen we toch). De algemene geschiedeniswerken hebben weinig belangstelling voor dit thema. Generaals leggen er geen eer mee inleggen. Het Reformatorisch Dagblad (Apeldoorn) ging uitvoerig op de "draad" in, en had daarbij vrij veel belangstelling voor de streek Vaals - Moelingen.

Maar... mensen die in 1918 achttien jaar waren, zijn er nu 98. Die draad wordt stilaan iets "uit de verre geschiedenis".

Adres: Ufsia, Antwerpen -
flw.vanneste.a@ALPHA.UFSIA.AC.BE

JN

De elektrische draad week af van de grens

Onlangs las ik in de krant dat een Antwerpse Prof. een studie maakte over de elektrische draad die de Duitsers tijdens de Eerste Wereldoorlog langs de grens met Nederland plaatsten. Hij stelde vast dat er in ons land nog nooit over gepubliceerd werd en dat men in Duitsland zelfs het bestaan van "die Sperre" vergeten was.

In Voeren, maar ook in onze Nederlandse buurdorpen, is de herinnering levend gehouden en van generatie op generatie al verhalend doorverteld. Daarnaast heeft vooral Jaak Nijssen erover geschreven in oudere jaargangen van Voeren Aktueel en Voersprokkels. Zo is geweten dat de draad in Voeren op twee plaatsen behoorlijk van de grens met Nederland afweek en dat dit in Sippenaken ook het geval was. De reden waarom deze draad op bepaalde plaatsen niet gelijk liep met de grens is mij ook na lezing van vorige publicaties niet duidelijk geworden.

Een toevallige ontdekking in de bevolkingsregisters van Noorbeek bracht enige jaren geleden licht over deze onopgehelderde vraag. Op 30.12.1914, enige maanden na het uitbreken van de Eerste wereldoorlog dus, liet de fam. de Behault zich inschrijven in het bevolkingsregister van de toenmalige gemeente Noorbeek. Een dag daarvoor, op 29.12.1914, schreef A.G. de Sécillon zich in deze gemeente in. De vorige officiële woonplaats van de fam. De Behault blijkt Gent te zijn geweest. De dagtekening der vestiging in de Klompestraat 26, bij de pastoor dus, was 6 augustus 1914. De dagtekening der vestiging van A.G. de Sécillon was 3 november 1914 en wel op een huisnummer op Schilberg. (Er verhuisden, volgens de bevolkingsregisters, in die periode veel mensen uit België naar Nederlandse dorpen vlak over de grens. Of het hier om feitelijke dan wel "papieren" verhuizingen ging heb ik niet uitgezocht.)

De beide bedoelde adellijke families

woonden sinds hun inschrijving in deze registers officieel in Nederland. Bij nader toezien bleek dat hun kastelen maar ook Beusdaal in Sippenaken*, na de plaatsing van de draad net tussen de draad en de grens te liggen. Daarmee hadden deze adellijke families dus, net als voorheen, vrije toegang tot de rest van de wereld. De gewone Voerenaar daarentegen had de oorlogsellende, waar ook hij niet om gevraagd had, maar te ondergaan. Moelingen werd aan het begin van die oorlog vrijwel totaal vernietigd en veel bewoners van dat dorp vluchtten in die eerste oorlogsdagen massaal de grens over. Gedurende de hele oorlog verbleven ze in een kamp in de buurt van Amersfoort. Ze konden niet meer terug. De mensen van Remersdaal en Teuven waren pas na die oorlog weer in de gelegenheid gewoon bij elkaar op bezoek te gaan. De draad was tussen deze beide dorpen geplaatst. En hoevelen lieten hun leven tijdens hun poging om door die draad te geraken?

Mag ik hieruit concluderen dat er dus toch wel eens graven en heren waren die hun invloed uitoefenden en hun macht aanwendden om hun hoogstpersoonlijke belang, n.l. hun bewegingsvrijheid, te dienen, zonder zich te bekommeren om de gewone mens?

Of hebben we hier veeleer te doen met bewust in het leven geroepen posities langs de grens die, zeker in oorlogstijd, van belang zijn en kaderen in internationale diplomatieke betrekkingen? Om nog erger trachten te voorkomen, voor zolang die oorlog duurde.

Bep Mergelsberg.

* Jaak Nijssen, verkregen informatie tijdens een gesprek.

Met dank aan Wim Senden die de, door de jaren heen weer zoekgeraakte, preciese gegevens voor me opzocht in het Gemeentelijk Archief van Margraten.

60 jaar geleden - Administratieve organisatie in Voeren

We schrijven 1937. Luitenant der douane Gustaaf Cailliau woont met echtgenote en vier kinderen (waaronder schrijver dezes) in Kesselt, een gehucht van de toenmalige gemeente Veldwezelt (thans gemeente Lanaken). De "standplaats" van zijn luitenantschap is eigenlijk Kanne, maar omdat er geen woonplaats te vinden is in Kanne krijgt hij van de gewestelijk directeur Hasselt, na administratieve aanvraag, machtiging om "buiten de standplaats" te wonen. De brigades die hij (per fiets) moet controleren zijn : Veldwezelt, Vroenhoven, Kanne en Klein-Ternaaien; dit laatste gelegen aan het kanaal Luik-Maastricht.

Overplaatsing

Onverwacht krijgt de luitenant een brief van het "Hoofdbestuur" der douane en

accijnzen (Brussel) hem meedelend dat hij "in het belang van den dienst overgeplaatst wordt" naar het luitenantschap Sint-Martens-Voeren. Daar is niks tegen te doen. Dan maar voor vrouw en kroost in die toch niet nabij de deur gelegen Voerstreek een woning gezocht. Ze wordt gevonden in 's-Gravenvoeren, zodat weer een "toelating om buiten de standplaats te wonen" moet worden gevraagd; ze wordt verkregen. Zo ging het in die tijd : met een vingerknip uit Brussel "vloog" een ambtenaar "in het belang van den dienst" ergens anders naartoe !

Taalwet van 28 juni 1932

Wat zat er achter dat "belang van den dienst" ? Toen, zoals nu nog in veel zaken in ons gefederaliseerd België, een taalkwestie. De wet van 29 juni 1932 op het

Nog uit de tijd van de franstalige douaniers. De douanepost op de uiterste oostpunt van wat later het werkterrein zal worden van de Voerense douane. Hier in de buurt staat het monument voor de slachtoffers van de "draad". Van welk merk is de moto?

Naar een zichtkaart uit "de dertiger jaren" "Edition Kremers, Teuven Photo Nélissen Visé tel 141" - Verzameling en datering Theo Broers).

gebruik der talen in bestuurszaken schreef o.a. (grosso modo) voor dat de besturen van de staat, de provinciën, de gemeenten enz., in de gemeenten waar volgens de taaltelling van 1930 de meerderheid Nederlands sprak, het Nederlands als voertaal moesten gebruiken en mutatis mutandis het Frans.

Gevolg was dat in de toenmalige gemeenten Moelingen, 's-Gravenvoeren, Sint-Martens-Voeren, Sint-Pieters-Voeren, Teuven en Remersdaal het Franstalig douane- en accijnzenpersoneel, dat er toen dienst deed, moest worden vervangen door Nederlandstalige ambtenaren. Zo werd ons huisgezin *slachtoffer* van een taalwet. . . Niet alleen waren er de verhuisperikelen; waar moesten de vier kinderen hun middelbare studies voortzetten ?

Kantoren en brigades

Er waren toen douane- en accijnskantoren in Moelingen en De Plank (Sint-Martens-Voeren) met een ontvanger en kantoorpersoneel. Bovendien het reeds genoemde luitenantchap Sint-Martens-Voeren met de "rijwielbrigades" 's-Gravenvoeren en Teuven en de "kantoorbrigades" Moelingen en De Plank; aan het hoofd van de brigades stond een "brigadier der douanen".

1937

Het duurde tot 1937 eer de wet van 1932 werd uitgevoerd. Toen werden deze diensten overgeheveld van de gewestelijke directie Luik naar de gewestelijke directie

Hasselt (via de controle der douane en accijnzen Lanaken). Het omgekeerde gebeurde met de douane- en accijnzendiensten van Klein-Ternaaien (Petit-Lanaye) : kantoor en brigade gingen over van Hasselt naar Luik.

Luitenant Cailliau was natuurlijk niet de enige die zo moest verhuizen. De namen van Molemans, Brabants en Jeuniaux schieten me te binnen. En er waren er ook die blij waren met die wijzigingen : Vlaamse douaniers die in de streek van Eupen en Sankt-Vith dienst deden aan de Duitse grens; ze kwamen dicht bij hun meestal Limburgse streek van herkomst.

Andere diensten

Bij heel wat andere diensten in de Voerstreek geschiedde in die jaren iets gelijkaardigs: ze werden bemand door Nederlandstalige ambtenaren of ze werden afhankelijk gemaakt van hogere diensten gevestigd in Limburg. Dat was het geval voor Directe Belastingen, Kadaster, Waters en Bossen, Bruggen en Wegen enz.

Provinciegrenzen.

Het had allemaal niks te maken met wijziging van provinciegrenzen. Die bleven ongewijzigd, m.a.w. de Voergemeenten bleven in de provincie Luik en Ternaaien (Lanaye) bleef in de provincie Limburg. De verandering van provincie geschiedde krachtens de wet van 8 november 1962 op 1 september 1963 en dat is een heel andere kwestie ...

Martin Cailliau

GEZÄÖMERS

Terug naar de bron

We hebben nu een bestuur - dat moet maar zorgen voor de administratieve kant van onze kring. Zo komt er op onze maandelijkse workshops heel wat tijd vrij, die vroeger besteed werd aan deze administratie. Nu de inhoudelijke items uitgebreid worden, moet dat zijn neerslag vinden in ons huisblad. Onze workshop van juni ging al voor de helft door volgens het nieuwe systeem ... dat ook het oorspronkelijke was (1984). Het is de bedoeling dat alles wat in die workshops ter

sprake komt, in ons huisblad vermeld wordt. "Van workshops worden notulen opgesteld. En als we nu eens die notulen gingen bundelen... zo ontstond dit tijdschriftje (zie nummer 1, 1990, p. 1).

We gaan ook terug naar de oorspronkelijke vorm van onze kaft, naar het ontwerp van Bep Mergelsberg. Van nummer 2 t/m 15 prijkt daar het ontwerp van Louise Reestman. Nogmaals onze beste dank voor deze bijdragen. (Red.)

's-Gravenvoeren 1400

Landsheer Filips van Bourgondië kon rond 1400 niet appreciëren hoe Renier van Berghe, drost van Dalhem, omging met zijn persoonlijke on-vrienden. Onderhandelaars zouden een schikking treffen in "Foiron le conte" (de tekst is in het Frans, de taal van de landsheer). Toen Renier dan in SGV was daagden er plots vanuit Luik 'n 50-tal ruiters op, aangevoerd door de tegenstanders, de gebroeders Flament uit "Werst". Er werd gevochten en de beide gebroeders schoten er het hachje bij in. Bij de vrienden van de drost waren "Renchon de Libais" en "Eustache du Brouck", dus Renson van Liebeek en Stas

van den Broek (zie Stashaag). - Volledige archieftekst in Leodium 1939.

(Red.)

kamere

Bij plechtigheden horen "kamere", donderbussen; vooral dan bij de bronk, de sakramentsprocessie. Nu heeft de Gemeentelijke Culturele Raad het plan opgevat, om voor dit gebruik materiaal en bedienaars te gaan aanreiken.

Hierbij alvast een "kamer". Ook in de toren van SPV bevindt er zich nog eentje, ongeveer even groot, maar zonder opschrift (mijn foto-archief-nr 9804KA). Zie ook "Käomersjete" in Grueles 12/2 /82 en de film Sweron/Appelthans 1996 "Voeren, 'n symfonie".

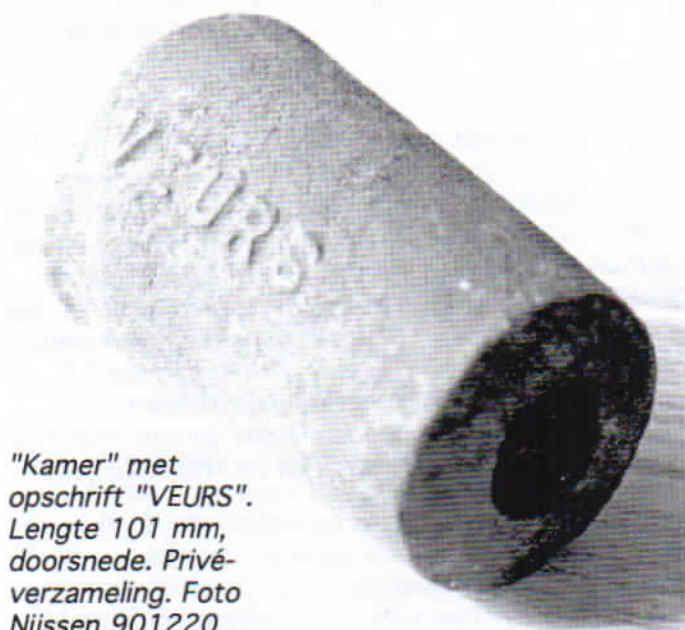
JN

participia zonder "ge-"

Kort interview met Huub Broers, op de viering Jean Duysens 50 jaar.

Huub zegt: ge-laeje; maar: krieëge, ze zun woeërde; hij twijfelt tussen ge-voonde en voonde, ge-brach en brach, ge-vrieëte en vrieëte. Zegt dat zijn vader de vormen zonder "ge-" meer gebruikt dan hijzelf. We hebben nu eenmaal die zes participia zonder dat voorvoegsel (braat, kaome, kraege, voonde, vraeëte, waoëde (zie De Band / Heem 1962/1 p. 11-15). - "Mien keender kalle bieëter plat es eech", omdat ze veel bij de grootouders zijn.

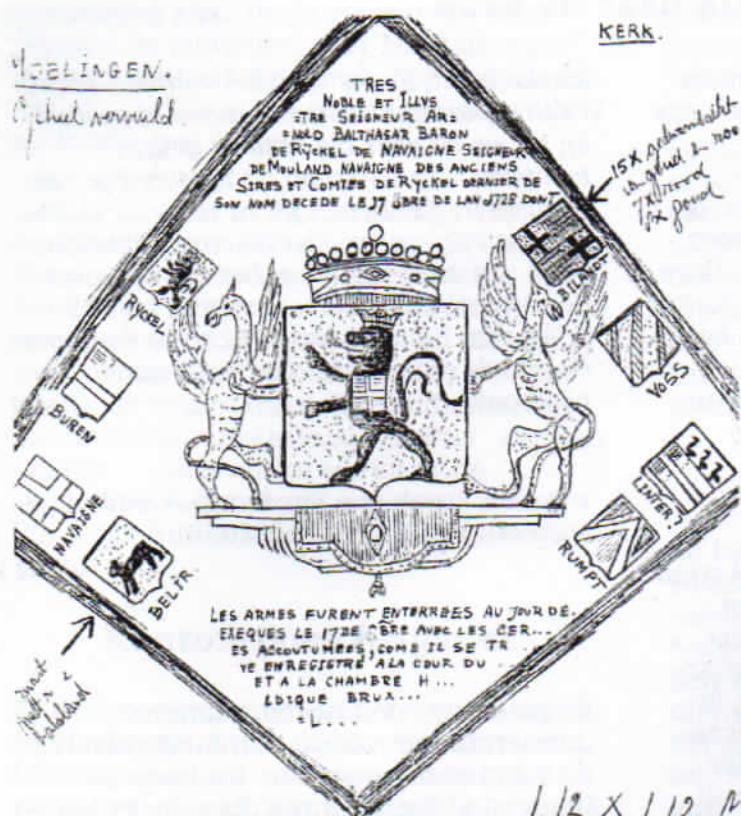
JN

"Kamer" met opschrift "VEURS". Lengte 101 mm, doorsnede. Privé-verzameling. Foto Nijssen 901220

Moelingen tot 1800: heren en tiendeheren

Gevonden in oud berghok
Kerk van Moelingen
5-5-1956
M. Heyst

1,12 x 1,12 m.
lekenhout
spoor van
overschijden

Er kwamen een paar vragen over Moelingse heraldiek.

Elven

Het jongste van de twee fragmenten van glasvensters, die in de sacristie bewaard zijn, betreft Arnoldus Balthazar van Rijckel. Deze werd op 17 oktober 1728 begraven. Samen met hem ook zijn wapens, omdat hij de laatste van zijn naam was. Aan dit feit herinnert een obiit waarvan in 1956 Van Heyst een schets maakte, en dat ondertekende nog heeft weten liggen in het berghok ten Z van de toren. Het is nu spoorloos, wellicht verbrand als oud hout... (Afb. 1). Jammer, want hier stond zo duidelijk dat wapen van Elven op: in zilver een blauw kruis.

De kwartierwapens van het obiit lezen we als in de tabel op volgende bladzijde.

Bedoelde kwartierstaat speelt zich hoofdzakelijk af in de zijlijnen van de heren van Moelingen. Zo was

Afb. 1. Moelingen, obiit uit de kerk.
Schets Max van Heyst 1956, lezing Belonje 1961

TRES
NOBLE ET ILLVS
=TRE SEIGNEUR AR=
=NOLD BALTHASAR BARON
DE RIJCKEL DE NAVAIGNE SEIGNEVR
DE MOVLAND NAVAIGNE DES ANCIENS
SIREZ ET COMTES DE RYCKEL DERNIER DE
SON NOM DECEDE LE 17BRE DE LAN J728 DONT

LES ARMES FURENT ENTERREES AU JOUR DE
EXEQUES LE 17 DE 8BRE AVEC LES CER [EMON
1]JES ACCOUTUMES COME IL SE TROV
VE ENREGISTRE A LA COUR DU....
ET A LA CHAMBRE HERA
LDIQUE A BRUXEL
=LES

(De zeer edele en roemrijke heer
Arnold Balthazar van Rijckel van Elven,
Heer van Moelingen (en) Elven, uit de
heren en graven Van Rijckel, laatste
van zijn naam, gestorven op 17 ... ber
1728, wiens wapens begraven werden
op de dag van zijn uitvaart op 17
oktober met de gebruikelijke
plechtigheden, zoals geregistreerd bij
het hof van ... en de Wapenkamer in
Brussel)

Jan v. RIJCKEL *1556
hr v. Bullecom 1597
x 1579
Dorothea
SCHENDULF v. BUREN
wonen in 1616 in
Walshoutem (Landen)

Balthazar v. ELVEN
ridder
x
Gertrudis v. BEER

Adriaan v. BILANT
x
Maria VOSS v.
SCHWARZENB.

NN. v. LINTELO
x
NN. v. RUMPT

Jan v. RIJCKEL *1583
heer v. Bullecom

x 20 nov. 1614

Margareta v. ELVEN

Bertram v. BILANT-
SCHWARZENBERG

x

Sophia v. LINTELO

Jean-Georges
van RIJCKEL *1627
ridder,
Spaans kapitein
heer v. Bullecom

x 2

Maria-Elisabeth
v. BILANT

Arnoldt-
Balthazar
van RIJCKEL
30 okt. 1675 heer v.
Moelingen, Elven en
Bullecom
gehuwd
+1728
laatste van zijn naam

niet de vernoemde Balthazar v. Elven heer van Moelingen, maar zijn broer Renier (1610). Ten tijde van Margaretha v. Elven was haar broer Balthazar II, heer van Moelingen (1632-1633, 1639). Daarna was haar zuster Katharina vrouwe van Moelingen (1644, 1661). Jean Georges van Rijckel was wel bij testament voorbestemd om heer van Moelingen te zijn, maar een directe vermelding dat hij die functie ook bekleed heeft, hebben we niet. Pas Arnold Balthazar van Rijckel was een heer van Moelingen en Elven, van 1675 tot 1728. Hij schonk in 1715 een glasvenster voor de kerk... of meer dan een glasvenster? (Afb. 2).

Het was alleszins een verwarde tijd voor de heren van Moelingen: Nauwelijks had in 1632-33 Balthazar II v. Elven op zijn goed aan de Maas een nieuw kasteel gebouwd, of in 1643 nam de militaire overheid het terrein in beslag om er een fort te bouwen, als afweer tegen het Staatse Maastricht.

Na de dood van Arnold Balthazar van Rijckel (- Vlaanderen) gingen de heerlijkheid Moelingen en goed Elven over op Anton Eugène van Rijckel (- Oorbeek), geen verwante van de vorige Rijkels, en met een ander wapen.

Afb. 2. Moelingen, fragment van glasvenster. Foto Nijssen 1973

PRAENOBILIS AC PERILLUSTRIS DOMINUS BARO ARNOLDUS
BALTHAZAR EX LIBERIS DOMINIS ET COMITIBUS
DE RIJCKEL TOPARCHA IN MOULAND NAIVAGNE ET
BULLEGOM NEC NON PRAENOBILIS ET PERILLUSTRIS
DOMINA JOHANNA PHILIPPINE NATA BARONISSA
D'OESTRUM DE MOERSBERGEN CONJUGES ETC.
LIBERALITATE DOMINI STRUCTA FUIT 1715

(De zeer edele en zeer roemrijke baron Arnold Balthazar uit de vrije heren en graven Van Rijckel, heer in Moelingen, Elven enz., evenals de zeer edele en zeer roemrijke vrouwe Johanna Filippine geboren barones Van Oestrom Van Moersbergen, echtgenoten enz. - door vrijgevigheid van de heer werd (dit venster?, dit gedeelte van de kerk?) vervaardigd 1715.

Tiendeheren

Van 1314 tot 1380 worden de del Loye's vermeld als heren van hof Ten Droien (de "Roei Wei") en 2/3 van de tienden van Moelingen. Op een of andere manier zijn vòòr 1493 deze functies op de familie Van Vlodrop overgegaan. Het andere derde van de tienden kwam de pastoor toe.

De tienden: in principe een aan de kerk te betalen belasting (hier in andere handen overgegaan), waaraan verbonden waren het recht om elke nieuwe pastoor voor te dragen ter benoeming evenals de verplichting tot onderhoud van de kerk.

De familie Van Vlodrop. Reeds in 1382 kwam Willem van Vlodrop, zoon van de erfvoogd van Roermond, naar het zuiden, en werd er heer van Leut. Zijn afstammelingen werden voogd van Eisden (links van de Maas), heren van Rijkholt

Balthazar van Vlodrop vindt in 1545 bij zijn erfdeel "den Hof zu der Throien zu Mouling mit Kirchengift ..." (1); Kirchengift = tienden.

Wie zijn Katharina van Bilant en Willem van Vlodrop?

Begin 16e eeuw trouwden twee Gelderse jongedames met heren uit onze streek: Agnes van Bilant met Willem v. Bronkhorst-Batenberg, graaf van Gronsveld (2) en haar nicht (langs moederszijde), tevens haar achternicht (gemeenschappelijke overgrootvader), Katharina van Bilant met onze Balthazar van Vlodrop. Katharina bracht de heerlijkheid Well (15 km N van Venlo) mee in het huwelijksgoed.

Afb. 3. Moelingen, fragment van glasvenster.. Naar: "De Voerstreek", sd., Hasselt

1575
-IOVFFROVWE CATARINA VA'
BIJLANT - FROVWE TZO LVEHT - WELD
VNDE RIJKELT - VND IONCKER - WIL'
VAN - VLODROP - HEVR - SOEN

(Jonkvrouw Catharina Van Bilant, vrouwe te Leut, Well en Rijkholt en Jonker Willem van Vlodrop haar zoon)

Zo komt het dat een vensterglas in de kerk van Moelingen (Afb. 3) vermeldt dat Katharina was: vrouw van Leut, Well en Rijkholt. Ook Ten Droien had ze: want daardoor komt het, dat haar wapen hier staat. Haar man, Balthazar, staat er niet bij: die was al dood, wél haar zoon, Willem van Vlodrop (x 1574 Johanna v.d. Felz).

Weldra verliezen deze echter hun rechten in Moelingen. Nu komen de koningsgetrouwe van Gulpens van Berne(au) in hun plaats, en de tienden van Moelingen zullen, samen met Ten Droien, verbonden blijven aan het kasteel van Berne. Getuige daarvan het stukwerk in de zoldering van de kerk, met de alliantiewapens van Willem van Kerckem en Anna van Gulpen (3). De Berners behielden deze functie tot aan de Franse bezetting ca. 1800.

Een protestants venster in de rooms-katholieke kerk van Moelingen

Nu lezen we: "Onder de opstandige en hervormingsgezinde edelen in het Maasdal treden bijzonder op de voorgrond de Van Vlodrops en het uit Gelderland stammende geslacht Van Bronkhorst-Batenburg... Willem van Vlodrop ... was evenals zijn broer Balthazar, heer van Leut en Rijkholt, de nieuwe leer toegedaan". We vernemen dat hogerbbedoelde Willem van Vlodrop aan de opstand tegen Spanje deelnam, en dat Gronsveld, Stein, Rekem en Leut evenals Wittem steunpunten

waren van de gereformeerden. "Het valt... op dat de leidende figuren allen tot de heren van de ... rijksheerlijkheden behoorden" (4). Kwestie van hun onafhankelijkheid t.o.v. de koning van Spanje te beklemtonen... Ook onze Biland's waren hervormingsgezind (5).

Daaruit volgt dat de R.K. kerk van Moelingen glas bewaart, dat door vurige protestanten geschonken is. Dat dit ons verwondert, is enkel te wijten aan onze stereotiepe ingesteldheid. Op het ogenblik dat het kunstwerk ontstond was de tiendeheer een gereformeerde, voor wie de overgang van de kerk en het hele dorp tot zijn confessie in het vooruitzicht lag.

Daarbij is het jaar 1575 op het betreffende venster van belang.

In 1566 kende het Calvinisme bij ons een "wonderjaar": Het bestuur was protestants in de steden Limburg aan de Vesder, Hasselt, Maastricht, Stokkem. - Het jaar daarop zetten de prinsbisschop van Luik en de Spaanse koning een tegenoffensief in, dat uitmondde in brandstapels, verbanningen, confiscaties. Na deze terugslag ontwikkelde de Reformatie zich weer, tot in 1579. In dat jaar beslisten diplomatie en wapenen daar anders over. Alessandro Farnese-Parma nam Maastricht in. Dat bracht onze gewesten, daaronder Moelingen, definitief in het katholieke kamp.

Maar vijf jaar tevoren, in 1575, was het nog een dubbeltje op zijn kant. Toen dan in 1597 het dubbeltje gevallen was begon de repressie en verloor Willem van Vlodrop al zijn bezittingen in de Spaanse landen, daaronder zeker ook Ten Droien en de tienden van Moelingen. ... Maar het glas heeft het overleefd.

foute heraldiek

Dat er iets "loos" is met het Moelingse wapen Bilant heeft de bekende genealoog Belonje in 1961 als eerste ter discussie gesteld: "De wapens van Vlodrop (doch niet in kleuren) en van Bylandt (doch in plaats van het kruis is hier de haan van het helmteken (!) op het schild weergegeven), elk gedekt door een gouden helm en

met het helmteken en dekkleden" (6). De afwerking van het renaissance-werkstuk bewijst dat de glazenier zeker mans genoeg was om heraldisch onberispelijk te werken. Dus geen onhandigheid.

Een andere hypothese. Calvinisten gebruiken uit eerbied het kruis van Christus niet als symbool (7). Zouden Katharina van Bilant en Willem van Vlodrop hun religieuze consequentie zover gedreven hebben, dat ze een eeuwenoud familiewapen aanpasten? Als er nog elders heraldiek van hen bewaard is, is die in dit verband zeer interessant.

Twee glasvensters, leeuw en haan: het had niet beter kunnen passen in het huidige getrek rond Moelingen en de Voerstreek...

Op een ons onbekend ogenblik werden de beide fragmenten van glasvensters opgemerkt en in een houten omraming gevat. Mogen in elk geval de overgebleven monumenten van geschiedenis, die Moelingen rijk is, nog lang behouden blijven.

Jaak Nijssen

(1) Schleicher / Oidtman 1994 dl.6 p. 69. en Public. Limb. 1889 p. 155 - (2) Hun heraldiek in de kerk van Gronsveld en op Eijll bij Huisberden (Kleef) - (3) Voersprokkels 7e jg./1. (4) Limburg's Verleden 2, p.141 - 151, 212 - 217; De Hervorming in Limburg, een Voerens commentaar bij een tentoonstelling 1985 - (5) Public. Limb. 1917, 1919; - (6) Publications 1961 - (7) Azzola, Friedrich-Karl 1996, mondelinge bijdrage op de Internationale Tagung Klein- und Flurdenkmalforschung in Unken, Salzburg. - Schneider, Ulrich 1996. In: Aczente, Kulturmagazin der Stadt Aachen. Genealogie-bronnen: Elven en Buren: Limburgse Leeuw 5 (1956/57) en 8 (1959/60) - Bilant: Fahne Köln. Geschl. (p. 60 schrijft hij Kickel ipv. Rijckel); Vorsterman 1891; Nieuw Ned. Biogr. Woordenb. (1918) - Vlodrop: Schleicher / Oidtman 1994; Nieuw Ned. Biogr. Woordenb. 5 (1921) - Rijckel: Mullenders / Le Fort deel 13 p. 337-338 en 341 -- zie ook: Raadt, de-, Sceaux -- zie ook: Les fiefs du comté de Dalhem. In: Bull. Soc. art et hist. du diocèse de Liège 1908. - Elven: Voerense bibliografie P_25.

Boek: Interview met Terra Fox

Ik had alles geregeld. Ik had een knook bij als geschenk en voor haar baaske Huub Reynders (die zou tolken) iets geestrijks.

Terra, toen ik uw boekske las had ik moeite om te volgen waar het nu over ging, omdat het van de hak op de tak springt; waarom hebt ge het eigenlijk geschreven en waarover gaat het?

Terra: Ik wilde iets vertellen over mijn streek, de Euregio, zou je kunnen zeggen, en wel zo dat de mensen niet alleen plezier hadden in het lezen, maar dat ze er ook beter en slimmer van zouden worden. Daarom gaat het over vroeger, over de kerk, over de relatie hond-mens en over die mooie natuur die wij hier hebben. (En natuurlijk hopen we zo geld genoeg te verdienen om een historisch pand te kopen in Maastricht).

Wat is de inbreng van uw baasje?

Terra: Wel, hij heeft netjes wat ik zei overgezet op de computer, wat ie werkelijk heel goed heeft gedaan.

"Daarna nam hij afscheid van de portier-non, zuster Marie-Therese, waarbij hij met voorzichtige doortastendheid zijn hand uit de hare moest zien te bevrijden." In zo'n zin merk ik toch de subtiele humor van uw baas.

Terra: (ietwat aangebrand) Wij tweetjes gaan ook wel vaker tegenover elkaar zitten voor een diepzinnig kringgesprek. Maar om nu te zeggen dat die subtiele humor van mijn baasje komt ...

Uw baas Huub is toch wel erg belangrijk voor u?

Terra: In het begin van het boek schrijf ik: "met mijn baasje kan ik overal komen".

En zo is dat. Soms schaam ik met wel eens, maar dan denk ik - och ja, het is ook maar een mens. En hij staat toch altijd klaar om met mij te gaan wandelen.

Is het een erg intieme relatie?

Terra: Soms slaap ik wel eens bij mijn baasje, als je dat bedoeld, ja. Dat vinden we beiden leuk.

De manier waarop ge over uw relatie met uw baas schrijft doet me erg denken aan de boeken over dokter Dolittle, die ik vroeger zo graag las.

Terra: Mag ik die dan eens lenen? Dan kunnen Huub en ik die eens samen lezen.

Er stond een interview met uw baas in Dagblad De Limburger, terwijl hij toch enkel uw uitgever is?

Terra: Ach, tussen ons en gezwogen, af en toe moet je de mens het gevoel geven dat hij het zelf ook zou kunnen. En zo slecht heeft hij toch ook niet gedaan. (Ik had het gelukkig met hem doorgenomen).

In ieder geval stond er een mooie foto van u twee-en in.

Op een bepaald moment, vol verontwaardiging over het ontbreken van een hondje bij het Sint-Rochusbeeld in de kapel van De Plank neemt uw baasje contact op met een aantal mensen in de Voerstreek. Daarbij hebt ge zorgvuldig de namen verandert, terwijl ze toch goed herkenbaar zijn door wat ze doen.

Terra: Je weet maar nooit, mensen voelen zich zo gauw gebeten. Wij honden storen ons daar niet zo aan. Daarom heet Sloeber ook gewoon Sloeber. Het geeft natuurlijk ook spanning, hè.

Terra, bedankt voor de tijd. Ik vond dit

gesprek zeer verhelderend. Ik wens u nog vele prettige wandelingen toe met uw baasje. Mag ik toch nog een opmerking plaatsen. Vermits het boekje toch voor mensen is bedoeld, maak dan de kaartjes iets duidelijker. Geursporen kunnen wij namelijk niet volgen.

Mieke Nyssen

Hub Reynders, 1997. Hondsheiligen in Overmaze - vijf verhalen - een marionettenspel. In oktober verschijnt de 2e druk van dit werk van ons medelid uit Ubachsberg, op 500 ex. Datawyse Maast-richt. NLG 25,-.

Deze nieuwe druk zal een tweede hoofdstuk over Voeren bevatten, "Het verdriet van de Teuvenhond". Daarvan hier een voorproefje, net als het vignet bij de aanvang van dit artikel een primeur voor D'r Koeënwoëf.

"... Die grond had hij nodig om een aardse wal op te kunnen werpen die, van de straat gezien, zijn nieuw aangelegde vorstelijke tuin met daar achter het prachtige gerestaureerde kloosterstift, aan het oog onttrekt van de gewone man.

... Mogelijk heeft de huidige bezitter de betekenis "klooster" (= "claustrum", beslotenheid) te letterlijk opgevat. ..."

Sint Martensvoeren, de schutterij 1938

In een privé-collectie bevindt zich de foto die hierbij - na bewerking met Photoshop - afgedrukt wordt.

Achter op de foto staat de stempel van Mathieu Royen, die de schutterij van Sint-Martensvoeren destijds nieuw leven inblies, actie waardoor deze vereniging ook vandaag nog voortleeft (vgl. De Band 1/3).

Drie man op de voorgrond hebben een 6mm-flobert.

Juupke Nix draagt de uniformpet, Alex Gouders de "platen" = het schutterszilver;

Alex was optisch gehandicapt, vandaar de opvallende bril. Hier was hij plaatsvervangend koning voor Albert Schillings (volgens "d'r book" van de schutterij), die de functie niet zelf waarnam.

Sommige platen zullen wel, door vergelijking met de originelen, te identificeren zijn.

De identificatie van de foto werd uitgevoerd door meervoudige navraag bij oudere mensen, ook en vooral echter bij Seppi Linder.

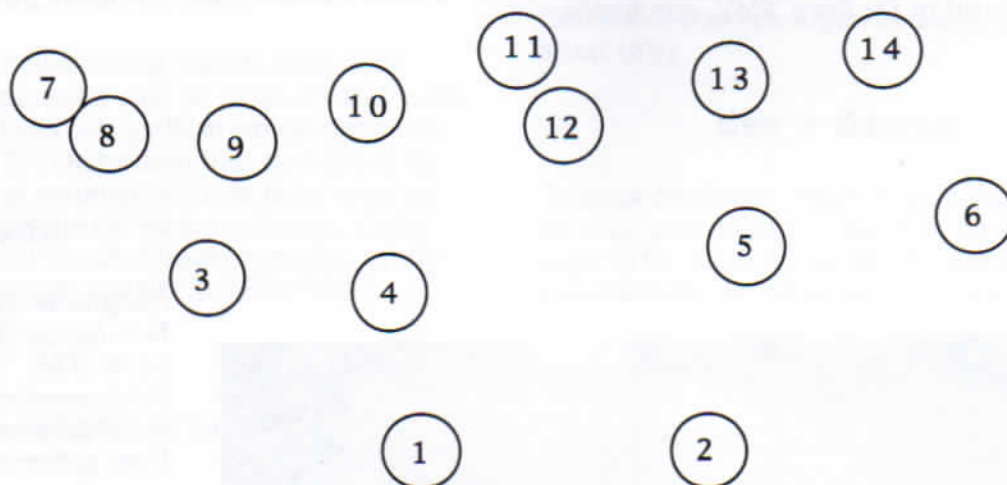
Jef Collings en Jaak Nijssen

Identificatie: ook met behulp van de kiezerslijsten "Province de Liège - Gemeente St-Martens-Voeren - Liste des Electeurs généraux et Communaux Masculins et Féminins - révisée en 1961" - na de geboortedatum zijn ook gegeven: de ouderdom en de woonplaats op het ogenblik dat de foto genomen is. Ook wordt het (eventuele later) huwelijk aangegeven.

- 1 Juupke Spee (geboren 1897) 41 j., Veurs (x Marie Janssen)
- 2 Mathi Collings (1921) 17 j., Veurs, Daal
- 3 Flor Wesphal (1888) 50 j., Krindal (x Anne Marie Crutzen)
- 4 Thomake Royen (...) Krindal
- 5 Hubert Cremers (...) Berg, ZW hoek kruispunt
- 6 Zjeng London (1914) 24 j., Veurs, bierhandelaar (x Marie Frieschen)
- 7 Albert Meens (1915) 23 j., Berg, Sjiemmeborn (x Lieske Vroonen)
- 8 Seppi (=Jozef) Linder (1920) 18 j., Berg, Weg naar de Als
- 9 Lucien Zeevaert (1920) 18 j. Ulvend (x Lambertine Schillings)
- 10 Manuel Haccourt (...) Veurs, Daal
- 11 Zjeuf Levau (1897) 41 j., Veurs, Daal, tamboer (x Marie Jeanne Schoonbroodt)
- 12 Alexis Gouders (...) Veurs, Daal
- 13 Juupke Nix (1913) 25 j. Aan de Voer richting Ieng
- 14 Zjeng Royen (...) Krindal, vader van o.a. Marie-Louise

Plaats en ogenblik van het gebeuren: aan de Vogelstang (nu huis nrs. 89-90), waarschijnlijk op "broonkdaag" = zondag voor sacramentsdag = zondag na Pinksteren)

Stempel van Mathieu Royen op de achterkant van het document. Vergelijk KW 11, p. 19

GEZÄÖMERS

jaarvergadering

Op 20 april 1998 hield onze kring zijn eerste algemene ledenvergadering. Daar werd een bestuur gekozen. Zie kaft. Over de aansluitende lezing, zie in deze Koeënwoof: " 't Algemeen gesjraeëve Limburgs (AGL)", p. 4. -- De Gemeentelijke Kultuurraad rangschikte onze kring onder de sectie "Vorming" (Contactblad - Cultuurkrant juni 1998 p. 3).

Limburgs

de tekste die hie-onder in 't Limburgs sjtunt, zunt in de taal van JN. - Aksaente zunt e-weg gelaote, vur 't neet te sjrao te make - V'r zowwe 'ns gan sjtukker in de taal van de ander durper laeze...

kaoënwòðf (hamster) gezieë?

Een wandelaar vroeg of het kon dat hij bij de Cantarel in De Berg, SMV, een koren-

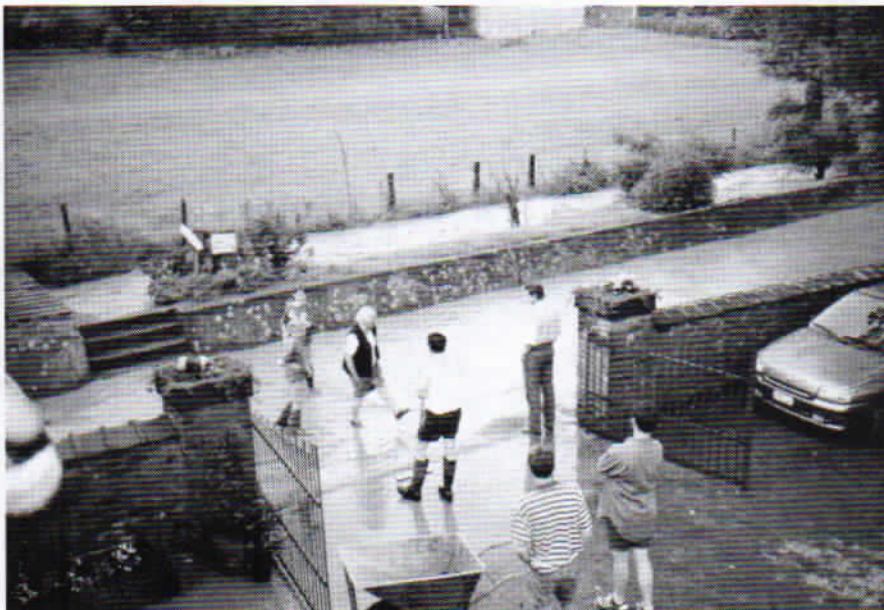
wolf (hamster) gezien had. Het dier was 8 cm. lang en had een even lange staart. Dus géén hamster!

V'r hant gedieskuteerd, of 't noe waal heup haat rond de vertikale laoëker van D'r kaoënwoof, of neet. Volges de beuk neet, mae TB haat, wie-t-e joonk waor, heup gezieë van 40 cm hoeëg, en de luuj zate dat die van d'r kaoënwoof waore.

E fie artiekket uvver os "knuffeldier" haat in Natuurbehoud gesjtande, feb. 1998, 29e jg., Nr. 1. Och "D'r Trompetter" van d'r 29 apreel 1998 haat d'r uvver gesjraeve. (Ziech 't blad van d'r Milieugroep, nr. 31, juli 1998.

D'r vadder van de Warrimonts haat noeëts 'ne kaoënwoof gezieë (PW), JN och neet. Ee SGV zage ze "koeënwòðf"; mie oostelijk kaoënwòðf (2 x SL)

(Workshops 08-06-98 en 13-07-98)

Hoogwater dd. 6/6/98 Op de foto hierbij: Schoppem-Onder, bij nr. 338, Schoppemeroeue/vakantieverblijf. De rivier de Voer achter de betonnen dijk en uit haar oevers via de straat vol met snelstromend water en achterlating van een grote hoeveelheid modder met een laagdikte van 5 tot plaatselijk 10 cm dikte.

Stappend: Jos Lieben; leunend op waterveger /korte broek/ wit hemd: E. Debougnoux (eigenaar Schoppemeroeue); rechts naast E. Debougnoux, met hand in broekzak: Prof. Van Kerrebroek. Naar een kleurenfoto van Luu Lieben

Hieronder enkele thema's uit de workshop van 13-07-98, met FW, Pien de W., FM, TB, EV, JN, LL. Het overige volgt in volgend nummer.

offergaank

De usjte kieër dat 'n vrow boete kaam naodat ze e keend how kraege, gong ze no g'n kirk. Dat hoosj "d'r offergaank". Hie-op-a waor dao de betekenis bie, dat de vrow da "onrein" waor, en moos "rein" gemakt waeëde. In Aantwerpe how dat de betekenis van 'n "dankzegging".

jong luuj

Oe-veur haat 't e-zeu winnig jong luuj die z'ch vur os werk interessere? Ze zunt te zjoer belast dur hun werk, ze hant ander prioritete, de kirk es gee centrum va sociaal laeve mieë, 't onderwies gift te winnig "geschiedenis"... - mae vreuger, wae waor doe in organisasjes?

tunnel en bronnen in Veurs

Bij de voorbereiding van de komende werkzaamheden aan de tunnel van Veurs werd een beroep gedaan op de opzoekingen van JN. De bodem van de tunnel ligt precies op waterhoudende laag, waaruit ook het beekje de Veurs ontstaat. Deze waterlagen werden doorgesneden bij de aanleg van de tunnel in 1916-1917.

bibliotheek

Voeren heeft nu een filiaal van de Provinciale Bibliotheek. Op 27 maart 1998 werd het ingehuldigd. Het is de bekroning van 60 jaar volgehouden cultuurwerk: zie "Voerense bibliografie M 40". Hier de bibliothekarissen Marie-Louise Dexters en Eugène Vroonen, met - in het midden - Frieda Brepoels, de verantwoordelijk provinciale gedeputeerde, die zich voor dit projekt speciaal ingezet heeft. Naar een kleurenfoto van Rik Palmans.

Onze kring had reeds een uitvoerig gesprek met de verantwoordelijken van het bibliotheek-beleid over beschikbaarheid van literatuur over Voeren en over een Voerense bibliografie.

Daarom komt het meeste water van die beek nu uit de tunnel, en minder uit de juist ten Z daarvan gelegen bron. Ooit (kadaster) is die Veursbron 400 m zuid-oostelijker geweest, getuige ook de oude plaatsnaam i g'n Wel (Boileau 2, p. 174-175). Bij grondwerk geeft die laag (Vaalser klei) nogal wat moeilijkheden. Zie maar aan het cultureel centrum. En wat gaat het worden aan het "Tongers huis". Er zijn nogal wat aannemers die menen dat ze hier met zand te maken hebben...

putse = putten

Ee Moelege haat 't putse van 11 m deep en putse van 6-9 m. In die oondepe putse geet (gong) 't water op en neer mit de Maas, in de depe neet (TB).

Maas

't Water waor e jaor of 30 lae nog praoëper genog vur d'r in te zjwimme (FM, PW). Roond 1880 kaam in de Maas nog vööl saenk (zink) en bliej (lood): de fabriekke daovan logen ee Luuk nog in de sjtad (EV)

des = dassen

Teheux-Neelissen haat in de Boomsjtraot ee SGV veer jong des uvver g'ne waeg zieë lope (TB). Bie d'r Martin Pinckers op 'n Plaank hant ze 'ne daas i g'ne silo (PW).

hane

Bie d'r foetbal hant de Fraanse 'ne haan op 'ne triko. Is dat d'r egeste es d'r Welsje haan? (PW) Nee, d'r Welsje hift 'ne poet op (TB). 't "Nationaal symbool" va Fraankrich is neet d'r haan, mae de "fasces", e biel mit 'n bussel stekke. D'r haan is 'n teke va "fierheid" en "vecht-lust". 't Haat d'r politieke haan en d'r boere-haan... (TB)

hane-beer

D'r broewwer Ramakers a ge Wit-Hoes in Eesde how 'ne-n haan op'n flaesje sjtoeë. Wie d'r Henquet de broewweriej uvvernaom, heel 'e dae haan. LL haat die flaesje nog gezie. Bies noe es geng van die flaesje truuk-voonde. E paar jaor lae haat in 't gemingdeblad van Eesde 'ne-n "op-roep" vur die flaesje gesjtande (TB).

zjevvesjlaoper (zevenslaper)

TB heeft al 'ns een zjevvesjlaoper (Moelings waod) gezien. - In 't Groéselts zou men schrijven: ziëve... Als SGV zegt "Ziëve", dan klink dat als zie-ëve". Mer oostelijk zegt men "zuvve".

hanekappe

TB zaet dat vreuger ee Moelege 't hanekappe gebäörde went d'r ogst ee waor, en mit laevende hane . 'n Daankfeest. Later waoren 't hane of gäös (ganzen), noe nog mer doeje gäös, en dat

sjeel let och forsj nao. Dat dunt ze dao noe op kirmes-mondag. De kirmis is ee Moelege en in S'n Maeëte d'r usjte zondig, ee Voere (SGV) d'r twidde zondig va september.

VRAOGE

Veel van wat hierboven staat houdt vragen in. En verder...

woudmeester-pastilles

is een nieuw produkt, dat op de markt wordt gebracht door ons medelid Jos Buysen. We vragen aan de auteur een gratis exemplaar van het begeleidend boek voor onze bibliotheek. Zie Voerense Bibliografie M 20. Wat is de woudmeesterplant?

waterlopen

Wie is eigenlijk de eigenaar van gewone waterlopen, van molenwaters? Hebben ze een nummer op het kadaster
(workshop 08-06-98)

REAKSIES

en kritiek worden graag gezien.

aanvullende informatie over Het Papegaaitje

In D'r Koeënwoof nr. 14 staat het verhaal van dhr. Henri Vanaubel-Huynen over de ASCLEPIAS SYRIACA. Deze plant werd voorzien van de naam 'het papegaaitje',

Ongelukskruisje

geplaatst in 1998 door verwanten van 'n terplaatse omgekomen Nederlandse dame, dit bij 'n aldaar ontstaan auto-ongeluk waarbij de auto in brand is geraakt en de dame in haar auto levend is verbrand in het jaar 1997.

Lokatie Batticestraat direct nabij kruispunt 's-Gravenvoeren - Moelingen / Battice - Eijsden (noordwest-zijde).

Naar een kleurenfoto van Luu Lieben

naar aanleiding van de merkwaardige vorm van de zaaddoos. Die naam is niet slecht voor deze plant, maar er staat een officiële Nederlandse naam te lezen in de Flora van België: Zijdeplant. In het Frans heet ze Herbe à la ouate hetgeen zoveel betekent als wattenkruid, en in het Duits Seidenpflanze. Men noemt ze in de flora geneeskrachtig en zeer giftig.

Deze soort hoort tot de Zijdeplantfamilie (Asclepiadaceae) waartoe circa 2000 soorten behoren, die vooral in tropische en subtropische gewesten voorkomen. Typisch kenmerk van deze familie is dat de soorten vaak zaden hebben met haar-kuif (het papegaaitje).

Om duidelijkheid te verschaffen omtrent de giftigheid heb ik enkele gespecialiseerde boeken geraadpleegd. Zo vermeldt Otto Geßner in Die Gift- und Arzneipflanzen von Mitteleuropa dat er in de wortelstok naast nicotine, looistof, etherische olie en vette olie ook asclepiadine voorkomt. Een stof die vergelijkbaar is met de werkzame stof van het Vingerhoedskruid, Digitalis purpurea. Deze inheemse plant die ook in de Voerstreek in het wild voorkomt, is zeer bekend als dodelijk giftig.

Uiteraard hangt de mate van giftigheid af van de hoeveelheid die men binnenkrijgt. Zo wordt digitalis in een lage dosering ook als medicijn gebruikt bij hartklachten. In klinische onderzoeken is aangetoond dat asclepias een goede en gelijkmatige digitaliswerking bezit. Beide planten zijn in ieder geval zeer zeker niet geschikt om zo te gebruiken. Het zetten van thee of iets dergelijks moet beslist vermeden worden. Een overdosering kan dodelijke gevolgen hebben.

Een ander verschijnsel treedt op als het verse sap uit de wortelstok op de huid komt. Hierin zit een vluchtige stof die een huidirriterende werking heeft (jeuk en blaren). Wellicht dat het dus verstandig is te waarschuwen bij het weggeven van de wortelstok, deze niet met blote handen te bewerken en te planten. Ook het witte melksap bevat giftige stoffen, met name bitterstoffen.

Tot slot de benaming kapok die gebruikt werd voor het zijige pluis als kussen-vulling. Kapok komt niet van de zijde-plant. Kapok is echter wel een kussen- en matrassenvulling, eveneens van plantaardige oorsprong. Het gaat om de zaadpluis van de zaden van de kapokboom, Eriodendron anfractuosum. Veelvuldig in gebruik in Indonesië, aldaar randoe genaamd. Kapok is veel milieuvriendelijker dan katoen, omdat er geen plantages van hoeven te zijn. De kapokbomen staan gewoon als afscheiding bij een boerderij-erf. Omdat het pluisje wordt beschermd door een wasachtige, waterafstotende substantie is kapok ook geschikt bevonden als vulling voor reddingsvesten.

Jos Buysen
Konenbos 36, De Plank
B-3790 Sint-Martensvoeren
tel. (04) 381 02 63

geraadpleegde literatuur:

Gessner, O. Die Gift- und Arzneipflanzen von Mitteleuropa, Heidelberg 1953. - Leeser, O. Lehrbuch der Homoeopathie, Spezieller teil: Arzneimittellehre, Band B/I en B/II: Pflanzliche Arzneistoffe, Heidelberg 1977. - Langhe, De J.E. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden (Pteridofyten en Spermatofyten), Meise 1983. - Huisman, J. De kapok is terug in de slaapkamer, De Volkskrant, 16 jan 1997.

vogelschot

Schutterij Sint
Martens Voeren
juni 1998.
Fred de Warrimont,
voorzitter
Heemkring, aan de
schietsrang.

Naar een
kleurenfoto van
Luu Lieben.

Voerense Bibliografie

http://www.ping.be/~ping4929/voeren_bibliografie.html.

Nota. Onder bovenstaande URL wordt de literatuur over Voeren op internet opgebouwd. De eerste 400 items zijn opgenomen. Dit laat toe dat we in ons kringblad selectiever te werk gaan.

Concrete suggesties steeds welkom.

M 05 Voeren, meerdere aspecten

Parys, Mario, doorlopend: Ontdek de schatten van de Voerstreek, en word er verliefd op = <http://www.club.innet.be/~mparys/toerisme/Voerstreek.html>

Palmans, Rik, doorlopend: Ontdek de Voerstreek, om verliefd op te worden = <http://www.ping.be/groenvoer>

M 20 Voeren, natuur

Vandenabeele, Elza, 1985: Onze goeie grond spoelt weg!; In: Voeren Aktueel 03e jg., p. 15-17

Palmans, Rik, 1995: Biodiversiteit theoretisch en praktisch; In: De Aardrijkskunde, 1995, 3, p. 37-40 >>> wegbermen o.a. in Voeren

Broers, Huub, 1998: Overstromingen; In: Voeren aktueel - driemaandelijks tijdschrift 09e jg., 10, p. 06 - 07 - met foto's

Buysen, Jos, 1998. Het woudmeester verhaal. Sint-Martens-Voeren, eigen beheer . >>> woudmeester-pastilles.

M 25 Voeren, kaarten

Bless, Martin J.M. & Fernandez-Narvaiza, M. Cristina, 1996: De Euregio Maas-Rijn op drift = Professional Paper 280; Brussel, Belg. Geol. Dienst

Lemoine-Isabeau, Cl. & Hélin, E., 1980: Cartes inédites du pays de Liège au 18e siècle

M 30 Voeren, geschiedenis

Nijssen, Jaak, 1985: De Hervorming in Limburg - een Voerens commentaar bij een tentoonstelling. Voeren, Jeugdherberg de Veurs.

M 40 Voeren, bestuur en politiek

Palmans-Casier, A.M., 1998: een nieuwe provinciale bibliotheek; In: Voeren aktueel - driemaandelijks tijdschrift 09e jg., 10, p. 06 - 07 - met foto's >>> interview - geschiedenis

M 50 Voeren, sociaal en economisch

Lemmens, E., 1998: Een reuzenworm dwars door de Voer; In: Voeren aktueel - driemaandelijks tijdschrift 09e jg., 10, p. 14 - 15 - met foto's >>> Distrigaz - gaspijp

M 60 Voeren, spoorlijnen

An., 1915: Les nouveaux chemins de fer en Belgique; In: Le XXe Siècle (Dagblad), 1915, nummer van 18/19 juli

Nijssen, Jaak doorlopend: spoorweg / railway Tongeren - Aachen, 1914-1917 = <http://www.ping.be/~ping4929/spoorweg.html>

M 66 Voeren, molens

Nyssen = Nijssen, J. = Jaak, 1963: Molens op de Voer - te St-Marten waren er vier ...; In: Band - Heem, driemaandelijks tijdschrift voor Overmaas - Overmaas Jaarboek 07, 4, p. 07-10; Halle (Brabant), Langohr-Veltmans-Vreuschemen Komitee

Nijssen, Jaak & Vandenabeele, Elza, 1975: Molens op de Voer; In: Voersprokkels, contactblad van de provinciale school in de Voerstreek 6e jg., 7 pp; Voeren: Provinciale School

Nijssen, Jaak & Vandenabeele, Elza, 1978: Molens van de Gulp; In: Voersprokkels, contactblad van de provinciale school in de Voerstreek 09, 2, p. 28-35; Voeren: Provinciale School

Nijssen, Jaak & Vandenabeele, Elza, 1981: De molen van Moelingen; In: Voersprokkels, contactblad van de provinciale school in de Voerstreek 12, 23, p. 08; Voeren, Provinciale School

Vandenabeele, Elza, 1983: Watermolens in de Voerstreek (nog even terugblikken op de molendag van 28-8-'93); In: Voeren Aktueel 01e jg., p. 23-24

Nijssen, Jaak & Vandenabeele, Elza, 1983: Molenboekje Voerstreek en Omliggende; Voeren

Nijssen, Jaak, 1987: Een molenaar, een potlodenfabrikant en veel anderen in 1914-1918; In: Voeren aktueel 5e jg., 5, p. 15-17; Voeren

Nijssen, Jaak & Vandenabeele, Elza, 1991: Molenboekje Voerstreek en Omliggende; Voeren

Nijssen, Jaak, 1993: Voerense molens: industrie in Teuven 1658-1673: koper, papier; In: Koeënwoòf, D'r-, 9, p. 33-46

M 75 Voeren, sport

Daniel, Guus, 1997: Een leerrijke drie-daagse voor S.K. Moelingen; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 7, p. 18 met foto

Broers, Huub, 1998: S.K. Moelingen ...; In: Voeren aktueel - driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 10, , p. 20 - 21 - met foto >>> nieuw stadion

N 00 Voerenaars

N 10 Voerenaars, biografie en genealogie

Mergelsberg, Bep, 1996: Miro Sefer aan het woord; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 3, , p. 16-17 - met foto's

Mergelsberg, Bep, 1996: De schutterskoning (William Nijssen) aan het woord; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 4, , p. 12-13 - met foto

Mergelsberg, Bep, 1997: Herinneringen aan Winand van Aubel; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 6e jg., 7, , p. 12-13 - met foto

Mergelsberg, Bep, 1997: Henri Vanaubel aan het woord; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 5, , p. 16-17 - met foto

Mergelsberg, Bep, 1997: Mevrouw Deckers-Keyenberg aan het woord; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 6, , p. 16-17 - met foto

NN, 1997: Met de fiets naar Compostella - een interview met Rob Brouwers; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 7, p. 12-13 met foto

Mergelsberg, Bep, 1998: Isabelle Sluysmans en haar moeder aan het woord; In: Voeren aktueel - driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 10, p. 17-19 - met foto

Mergelsberg, Bep, 1998: Hubert Geelen aan het woord; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 10e jg., 9, p. 22-24 - met foto

P 05 Voeren, meerdere dorpen

Schmetz, Nikolaus & Wetzels, Leo & Scheiff, Hermann, 1991: Burgen und Schlösser im Göhlthal (Belgien) - Châteaux et manoirs dans la vallée de la Gueule

(Belgique) - Burchten en kastelen in het Geuldal (België); Hergenrath, Blumenkorso >>> Opzinnich, Zinnich, Hoof Teuven

P 20 Moelingen

Janssen, Albert - Edouard, 1966: Livre de Raison de la famille Janssen de Moulant - quatre siècles de notes et souvenirs (1500 - 1925)

P 40 's-Gravenvoeren

Palmans, Rik, 1998: Voerense cultuurprijs voor "Kruisheren"; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 10e jg., 9, p. 26 - met foto's

Steenhouwer, K.J. e.a., 1998: Langs groeven en graven - Een wandel- en fietsroute door Zuid-Limburg = Archeologische Routes in Nederland 17 >>> p. 34-39: SGV

P 60 Sint-Pietersvoeren

Popp, P.C. 1868: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique: Fouron-St.-Pierre

Aussems, Eric, 1997: Etymologische verklaringen van Voerense plaatsnamen - Sint-Pieters-Voeren; In: Voeren aktueel, driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 5, p. 18

Mertens, Jef, 1998: Keurvorst Königsegg - Rothenfels in 1773 op bezoek; In: Alden Biesen vroeger en nu, lente, p. 12 >>> forellen en rivierkreeftjes uit SPV

P 65 De Plank

Reynders, Hub, 1997. Hondsheiligen in Overmaze. Ubachsberg, in eigen beheer. >>> p. 63 - 85: De Planker Sint-Rochushond.

Aussems, Eric, 1997: Etymologische verklaringen van Voerense plaatsnamen - De Plank; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 7, p. 14-15

P 70 Teuven

Popp, P.C. 1878: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique: Teuven

Nijssen, Jaak, 1990: Sint Tunnis in Teuven; In: Voeren aktueel 7e jg., 4, p. 25-26

Caldenborgh, Piet van, 1990: "De druiven zijn zuur" sprak de vos - Zoektocht naar de Wijngaardshof; In: Grueles (Gronsveld) 10, 2, p. 119 vv >>> verband met Zinnich

Caldenborgh, Piet van, 1990: Zoektocht naar de Wijngaardshof (1) Geschiedenis, taal en rekenen; In: Grueles (Gronsveld) 10, 4, p. 216-230

Caldenborgh, Piet van, 1991: Zoektocht naar de Wijngaardshof (2); In: Grueles (Gronsveld) 11, 1, p. 40-52

Aussems, Eric, 1996: Verklaring van Voerense plaatsnamen - Teuven; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 3, p. 14-15 - met foto

P 80 Remersdaal

Habets 1885: De leenen van Valkenburg; In: PSHAL = Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg 22' >>> Remersdaal p. 240 - 248; 272

Popp, P.C. 1878: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique: Remersdael

Aussems, Eric, 1996: Etymologische verklaringen van Voerense plaatsnamen - Remersdaal; In: Voeren aktueel driemaandelijks tijdschrift 9e jg., 4, p. 16-17 - met foto

Grondal, Guillaume, 1953: Notices historiques sur Remersdael; Remersdaal, Gemeentebestuur

Sweron, Guido, 1998, vrije vertaling: 200 jaar geleden: Boerenkrijg in de Voerstreek; In: Voersprokkels 57, p. 15-17; SGV, Prov. School

Colofon

dit nummer werd
samengesteld op MacOs 7.0
in Aldus PageMaker 5.0
Letter New York 10 pt
met gebruik van
Adobe Photoshop

druk Unigraphic Maastricht